

«بهینه‌سازی مصرف انرژی با رویکرد شعاری»

طی حداقل سه دهه اخیر؛ رویکردها و شعارهای زیادی در مورد بهینه‌سازی مصرف انرژی و به صورت کلی توسعه سیاست‌های مدیریت انرژی در کشور داشته‌ایم و تقریباً تمام وزرای محترم ذی‌ربط، در جلسات رأی اعتماد به این مقوله مهم پرداخته و برنامه‌هایی را نیز ارائه داده‌اند، ولی تاکنون هیچ تحلیل مقایسه‌ای در مورد درصد موفقیت این برنامه‌ها در دسترس نیست.

مروری بر تجارب موفق کشورهای توسعه‌یافته و حتی جهت‌گیری کشورهای در حال توسعه نشان می‌دهد که رشد منطقی و هوشمندانه اقتصادی و توسعه صنعتی و حضور تأثیرگذار در عرصه اقتصاد جهانی از ضرورت‌های اصلی رسیدن به اقتدار سیاسی، استقلال ملی و شکوفایی فرهنگی می‌باشد و یکی از الزامات جدی این راهبرد استفاده و بکارگیری درست و منطقی از منابع انرژی است. از همین رو انرژی در بازارهای جهانی به صورت یک کالای گرانبها درآمده و برای کشورهای که از آن برخوردارند منشاء درآمدهای بزرگ و سرشاری به‌شمار می‌رود و در کشورهای پیشرفته به‌ویژه آنهایی که از لحاظ منابع انرژی به سایر کشورها وابسته‌اند از چند دهه گذشته تلاش‌های فراوانی در جهت صرفه‌جویی و مصرف منطقی حامل‌های انرژی؛ بهینه‌سازی تجهیزات انرژی‌بر و جایگزینی سوخت‌های فسیلی با منابع انرژی تجدیدپذیر، مانند انرژی خورشیدی، باد و زمین‌گرمایی صورت گرفته است.

بهره‌وری انرژی و توسعه استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر دو رکن **سیاست انرژی پایدار** به‌شمار می‌روند و استفاده از هر دو روش به صورت همزمان موجب تثبیت و کاهش رشد تقاضای مصرف انرژی می‌گردد. از همین رو در تمام کشورهای دنیا، مباحث راهبردی و سیاست‌گذاری مرتبط با بهره‌وری انرژی و توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر را در قالب یک نظام دولتی و حکومتی مقتدر و تأثیرگذار ایجاد نموده‌اند که اولویت‌بندی و چگونگی اجرای آنها بسته به ضرورت و نیاز صورت می‌گیرد. در کشور ما به جهت وجود منابع غنی زیرزمینی و ظرفیت‌های بالای منابع طبیعی، عرضه انرژی (برق، گاز، بنزین) با قیمتهایی پایین‌تر از نرخ جهانی صورت گرفته و شاید همین موضوع و پایین بودن تکنولوژی‌ها باعث استفاده نادرست و غیربهینه از منابع انرژی شده است که این امر موجب وارد آمدن خسارات جبران‌ناپذیری بر اقتصاد کشور می‌گردد.

در حال حاضر مقدار زیادی از درآمد ملی از طریق استخراج و صادرات منابع نفتی حاصل می‌شود که با توجه به بالا بودن سرانه مصرف، رشد سریع روند مصرف انرژی و پایین بودن قیمت انرژی در کشور و عدم استفاده از تکنولوژی‌های کارآمد؛ پیش‌بینی می‌گردد که در صورت تداوم روند فعلی مصرف؛ نه تنها کشور از این درآمدها بی‌نصیب گردد، بلکه از ردیف کشورهای صادرکننده انرژی نیز، خارج خواهد شد. لذا با توجه به محدودیت منابع انرژی‌های فسیلی و برای صیانت از این منابع و جلوگیری از تخریب محیط زیست و دستیابی به توسعه پایدار باید در مدیریت تولید و مصرف انرژی در کشور، اقدامات مؤثر؛ با برنامه و جدی‌تر انجام پذیرد. از آنجاکه بهینه‌سازی مصرف انرژی و توسعه استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر می‌تواند کمک بزرگی به رشد و توسعه کشورمان داشته باشد از این رو تدوین فعالیت‌های صرفه‌جویانه و اجرای راهکارهای بهینه‌سازی مصرف انرژی و همچنین توسعه بکارگیری و استفاده از منابع تجدیدپذیر انرژی به‌عنوان یک سرمایه‌گذاری تلقی گردیده که می‌تواند موجبات کاهش (ذخیره) هزینه‌های عمومی برای مصرف‌کنندگان انرژی و توسعه پایدار را فراهم آورد.

بررسی‌های انجام‌شده نشان می‌دهد که پتانسیل بهینه‌سازی انرژی در کشور ما بسیار زیاد است، به نحوی که در مجموع و به طور متوسط در بخش‌های مختلف مصرف می‌توان با سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، اجرای هدفمند برنامه‌ها و بکارگیری رویکردهای مختلف اقتصادی، حقوقی، فنی، آموزش و آگاه‌سازی تا ۳۰ درصد در مصرف انرژی صرفه‌جویی نمود. لذا برای نیل به هدف فوق، نیاز به سیاست‌گذاری و تعیین راهبرد حکومتی و وجود تشکیلات و ساختاری منسجم، قدرتمند، دارای

توان مالی، علمی و سرمایه‌گذاری در سطح کلان می‌باشد که می‌باید راهبرد بهینه‌سازی مصرف انرژی و توسعه استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر را از طریق سیاست‌های علمی - کاربردی - منطقی و متناسب با ساختار صنعتی هریک از بخش‌های اقتصادی و مصرف‌کننده انرژی هدایت نماید و به همین دلیل این راهبرد در بخش حاکمیتی و بدنه دولت توجیه‌پذیر بوده و قابل واگذاری نمی‌باشد و به‌طور قطع این ساختار نباید با تأمین‌کننده‌های حامل‌های انرژی ارتباط بودجه‌ای و ساختاری و مدیریتی داشته باشد.

این تشکیلات در بخش حاکمیتی و راهبردی و برنامه‌ریزی کلان فعالیت می‌نماید و بخش خصوصی می‌تواند به‌واسطه حمایت بخش فوق و استفاده از ابزارهای ایجادشده، فعالیت‌های عملیاتی مورد نیاز را انجام دهد. لذا تأکید می‌گردد که نیل به هدف عالی‌تر، بدون وجود یک نظام حکومتی سیاست‌گذار، امکان‌پذیر نیست و انتظار از بخش خصوصی برای راهبرد و سیاست‌گذاری و نظارت در مورد بهینه‌سازی مصرف انرژی، یک نوع حرکت رو به عقب است. البته به‌طور قطع منظور عدم‌مشارکت بخش خصوصی در نظام تصمیم‌سازی و حتی سرمایه‌گذاری نیست.

ضمن اینکه بخش خصوصی نیز بدلیل فقدان توجیه اقتصادی توانایی سرمایه‌گذاری در این بخش را نداشته و شدت رو به رشد مصرف انرژی در کشور نشان می‌دهد که خصوصی نمودن فعالیت‌های مرتبط به سیاست‌گذاری بهینه‌سازی مصرف انرژی و حذف آن از مجموعه دولت در شرایط اقتصادی حاضر، اجرائی کردن سیاست‌های اصلاح الگوی مصرف و کاهش شدت مصرف انرژی را با مشکل جدی روبه‌رو می‌کند. لذا از آنجاکه برای توسعه و پیشبرد سیاست‌گذاری‌های بهینه‌سازی انرژی؛ بحث افزایش قیمت به‌تنهایی پاسخگو نیست، لذا توصیه‌های زیر نیز راهگشا می‌باشد:

- اعمال سیاست‌های هوشمندانه قیمتی و تعرفه‌ای مبتنی بر بازار آزاد

- اعمال سیاست‌های مالی و یارانه‌ای و حمایتی به‌ویژه جلب اعتماد بخش خصوصی

- به‌روز نمودن فناوری‌های جدید و حمایت از بخش خصوصی برای این اقدام

- برنامه‌های آگاه‌سازی و اطلاع‌رسانی

در پایان، باید گفت که تاکنون دل بخش خصوصی به تسهیلات ماده (۱۲) برای ورود به بهینه‌سازی مصرف انرژی خوش بود که تاکنون آبی از آن گرم نشده است و در پیچ و خم بوروکراسی‌های اداری مانده است. لذا باید تغییر مدل رفتاری و سیاستی در استفاده از پتانسیل ماده قانونی فوق ایجاد گردد و تصمیم‌گیری در مورد آن از انحصار یک بخش خارج گردد.

سعید مهذب ترابی

مدیرعامل شرکت مهندسی قدس نیرو